p. 73–74; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 94–95). 2004 m. ištirtas vienas pilkapis 55(7).

Pilkapis 55(7) buvo Sudotos pilkapyno I PR dalyje, ant pirmos priešgaisrinės geležinkelio linijos Vilnius–Daugpilis juostos. Pilkapio sampilas sunaikintas ar sulėkštėjęs, paviršius apipiltas 0,4 m aukščio ir 0,3–0,4 m pločio skaldos juosta.

Pilkapis buvo su grioviais ar duobėmis, apjuostas akmenų vainiku. Tačiau griovių-duobių skaičiaus ir akmenų vainiko skersmens nustatyti nepavyko. Grioviai-duobės bei akmenų vainikas buvo sunaikinti tiesiant geležinkelio liniją, gilinant bei valant geležinkelio pylimo griovį, ariant priešgaisrinę juostą. Išlikęs griovys-duobė, juosęs pilkapį iš V ir ŠV pusės, buvo apie 4,6 m ilgio, 1,5–1,85 m pločio, 0,4 m gylio. Akmenų vainiko fragmentas išliko ŠV pilkapio krašte. Pilkapio skersmuo su duobėmis ir grioviais buvo apie 12–14 m. Kapų ar pavienių dirbinių nerasta.

Pilkapis 55(7) datuotinas VIII–XII a.

Archeologinių tyrinėjimų metu nustatyta, kad ši Sudotos pilkapyno I vieta buvo apgyvendinta dar akmens amžiaus laikotarpiu (mezolite).

SUDOTA BARROW CEMETERY

In 2004 the NM continued investigation of damaged barrows in the Sudota I barrow cemetery, which was started in 1998. The investigated barrow No. 55(7) had 12–14 m in diameter, including ditches and pits. No burials or individual artefacts were found. The barrow is datable to the 8th–12th century.

PADUOBĖS (ŠALTALIŪNĖS) III GRUPĖS PILKAPYNAS

Valdas STEPONAITIS

2004 m., vadovaujantis KVAD ardomų archeologinių vietų tyrinėjimų programa, buvo pratęsti Paduobės (Šaltaliūnės) III grupės pilkapyno (Švenčionių r., A 1096 P) tyrinėjimai, LNM pradėti 1987 m. (žr. *ATL 1986 ir 1987 metais*, V., 1988, p. 61–63; *ATL 1988 ir 1989 metais*, V., 1990, p. 61–62; *ALT 1990 ir 1991 metais*, V., 1992, t. 1, p. 124–127; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 112–113; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 83–84; *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 205–206; *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 76; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 96–97; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 77–78; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 98–100). 2004 m. buvo ištirti ardomi pilkapiai 14 ir 15 bei perkasa 1 (iš viso 324 m^2).

Pilkapis 14 yra pilkapyno Š dalyje, po elektros perdavimo linija. Pilkapis labai nukentėjęs nuo nuolatinių arimų bei mineralizuojant po elektros perdavimo linija, ypač sampilo V pakraštys. Jo sampilas suplokštėjęs, buvusių duobių liekanos matėsi tik pilkapio P dalyje. Pilkapio sampilo skersmuo – 8,5–9 m, su duobėmis – 14–15 m, aukštis – 0,72 m. Pilkapis supiltas iš aplinkinio smėlio, be akmenų vainiko. Centrinėje pilkapio dalyje virš degintinių kapų buvo fiksuotas tamsesnio rusvo smėlio sampilas, kurio paviršius išsiskyrė 4–8 cm storio tamsiai pilko, kiek margo smėlio sluoksneliu, kuris labai panašus į pilkapio pagrindą. Keliose sampilo vietose tas sluoksnelis buvo labai neryškus. Vėliau, didinant pilkapį, virš jo buvo supiltas šviesesnio gelsvai rudo smėlio sluoksnelis, kuris dabar ryškiau išsiskyrė pilkapio pakraščiuose. Kadangi viršutinė pilkapio dalis nuarta, lieka neaišku, ar

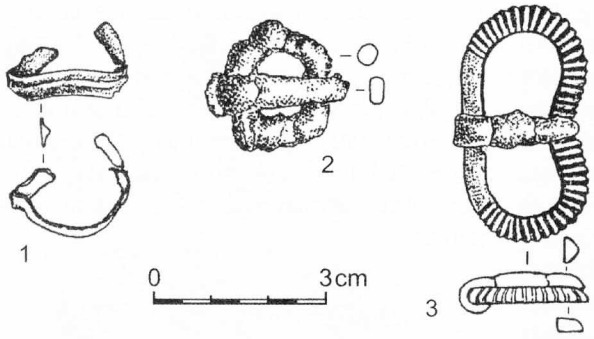

25 pav. Paduobės (Šaltaliūnės) III pilkapynas, pilkapis 14. Degintinio kapo 1 įkapės: 1 – žiedo (įvijos?) fragmentas, 2–3 – sagtys. *A. Ruzienės pieš.*

Fig. 25. Paduobė (Šaltaliūnė) barrow cemetery III, barrow 14. Finds of the cremation grave 1: 1 – fragment of a ring (spiral?), 2, 3 – buckles.

šviesesnis smėlis buvo virš viso pilkapio pirminio sampilo. Pilkapio pagrindas iki 14 cm storio. Jis ryškesnis centrinėje pilkapio dalyje, o kraštuose – plonesnis. Aplink pilkapį vientiso griovio nebuvo, jį supo trys duobės. Duobės 1 ir 3 – netaisyklingo puslankio, o duobė 2 – ovalo formos, pusapvalio ar netaisyklingo pusapvalio skerspjūvio, užpildytos rusvai pilko smėlio, juodos žemės su degėsiais, smėlio su angliukais sluoksneliais. Duobė 1 – 7,6x2,2–3,4 m dydžio, 0,7 m gylio, duobė 2 – 4,3x3,1 m dydžio, 1,2 m gylio, duobė 3 – 7,5x2,6–3,3 m dydžio, 0,84 m gylio.

Pilkapio centrinėje dalyje rasti 2 degintiniai kapai, dar vieno suardyto degintinio kapo liekanos be įkapių rastos pilkapio pakraštyje, praktiškai už pilkapį supusių duobių linijos.

Degintinis kapas 1 buvo įrengtas centrinėje pilkapio dalyje ant pagrindo. Kapo kontūras netaisyklingo stačiakampio formos, apie 1,32x0,48–0,62 m dydžio, išsiskyrė tamsiai ruda, juoda žeme su degintais kauliukais. Jo V dalis apardyta vėlyvesnio perkasimo, kauliukai permaišyti su sampilo smėliu, o kai kur koncentruočiau supilti iki 16 cm storio sluoksneliu. Mirusysis palaidotas su gausiomis įvairiose kapo vietose rastomis įkapėmis: geležiniu 24 cm ilgio ietigaliu profiliuota plunksna su ryškia briauna per vidurį, įtveriamuoju peiliu, apskrita ir ovalo formos profiliuota priekine dalimi sagtelėmis, akmeniniu trapecijos formos galąstuvu bei žalvariniu žiedu (įvija?) profiliuotu lankeliu (25–26 pav.). Dauguma radinių apdegę. Antropologinės analizės duomenimis (tyrė R. Jankauskas, VU MF), kape aptikti sudeginti brandaus amžiaus (35–55 m.) vyro palaikai. Šalia kapo, į ŠR–R ant pilkapio pagrindo 2,3x0,6 m dydžio plote buvo gausu degėsių su apanglėjusios medienos liekanomis.

Degintinis kapas 2 įrengtas ant pilkapio pagrindo, 0,8 m į R nuo degintinio kapo 1. Tiriant pilkapio sampilą, tamsesnio – centrinio smėlio supylimo ribos pakraštyje, maždaug 40 cm gylyje pasirodė 33x26 cm dydžio sudegintų kauliukų koncentracija. Kiek giliau atsidengė iki 30 cm pločio ir 1,1 m ilgio kapo kontūras, nežymiai išsiskyręs kiek pilkesniu smėliu. Sudeginti kauliukai koncentravosi 18–22 cm pločio, 95 cm ilgio krūvelėje iki 16 cm storio sluoksniu. Įkapių nerasta. Antropologinės analizės duomenimis, gali būti, kad šiame kape būta 2 asmenų palaikų – suaugusios moters (palaikai visiškai kremuoti) ir 25–45 m. amžiaus vyro (palaikai sudegę prasčiau).

Suardyto *degintinio kapo 3* liekanos buvo rastos pilkapio pakraštyje, praktiškai už pilkapį supusių duobių linijos. Ryškesnės koncentracijos deginti kauliukai nesudarė, buvo pasklidę pailga kelių metrų ilgio juosta. Kapas suardytas arimų metu. Identifikuoti degintų kauliukų fragmentai leidžia manyti, kad suardytame kape rasti paauglio iki 19 m. amžiaus palaikai. Įkapių nerasta.

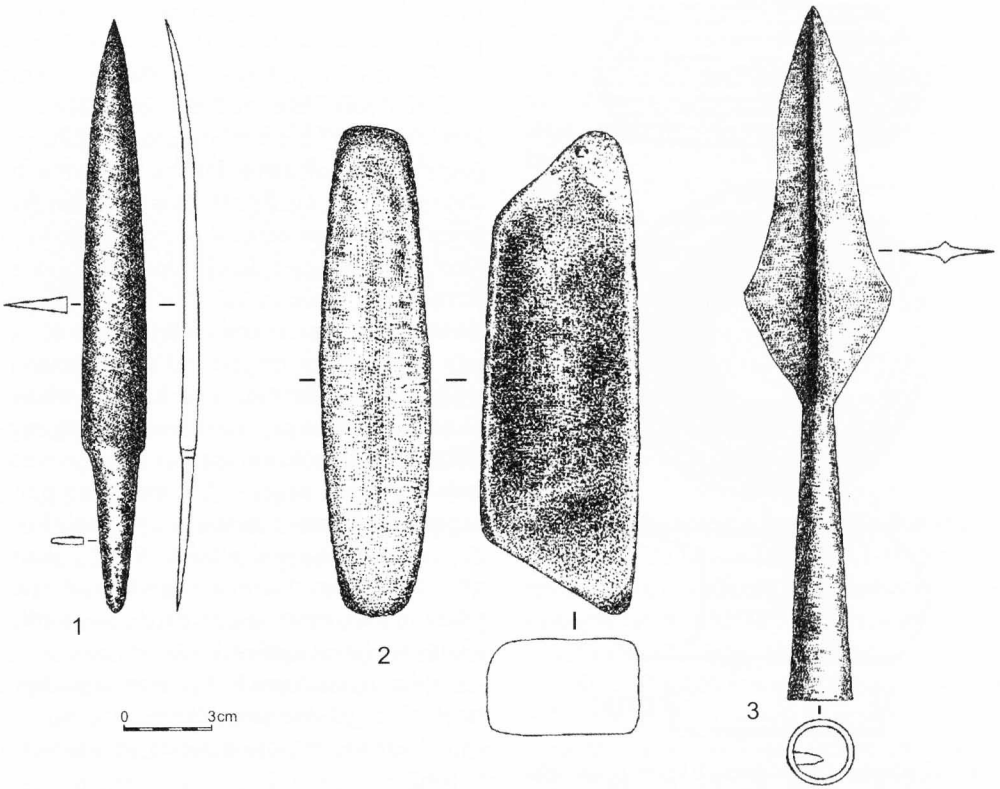

26 pav. Paduobės (Šaltaliūnės) III pilkapynas, pilkapis 14. Degintinio kapo 1 įkapės: 1 – peilis, 2 – galąstuvas, 3 – ietigalis. *A. Ruzienės pieš.*

Fig. 26. Paduobė (Šaltaliūnė) barrow cemetery III, barrow 14. Finds of the cremation grave 1: 1 – a knife, 2 – a wheatstone, 3 – a spearhead.

Pilkapis būdingas Rytų Lietuvos pilkapių kultūrinei grupei. Pagal bendrą struktūrą ir degintinio kapo 1 radinius pilkapį 14 galima datuoti VI–VII a.

Pilkapio 14 duobėje 3 apie 0,8 m gylyje rastas atsitiktinis XIX a. II pusės – XX a. I pusės griautinis palaidojimas. Šalia griaučių aptiktas tik metalinis kryželis. Tirto pilkapio ŠR dalyje, už pilkapio sampilo ir duobių ribos surasta dar viena 2,1 (nevisas dydis)x1,6 m dydžio, 0,6 m gylio duobė, priklausanti jau kitam pilkapiui, kuris vizualiai neišsiskiria.

Pilkapis 15 yra pilkapyno Š dalyje, po elektros perdavimo linija. Pilkapis labai nukentėjęs nuo nuolatinių arimų bei mineralizuojant po elektros perdavimo linija, jo sampilas visai suplokštėjęs, piltas iš smėlio. Išlikusio suardyto sampilo aukštis siekia iki 40 cm, o skersmuo – 8,1 m. Pilkapio skersmuo su duobėmis – 13 m. Pilkapis be akmenų vainiko, išlikusią sampilo dalį supo keturios duobės. Duobės 1, 2 – netaisyklingo puslankio, duobės 3, 4 – ovalo formos, pusapvalio ar netaisyklingo pusapvalio skerspjūvio, užpildytos

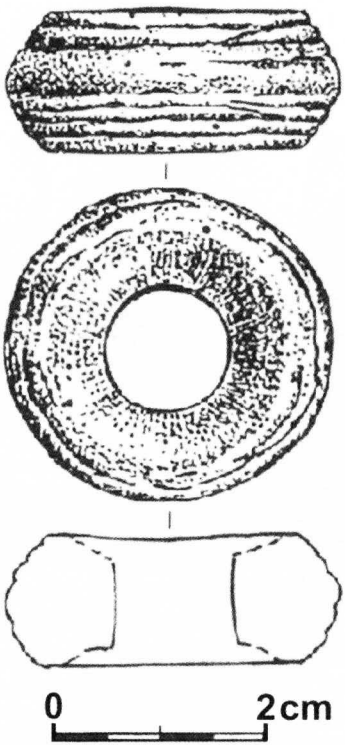

27 pav. Paduobės (Šaltaliūnės) III pilkapynas, pilkapis 15. Verpstukas (atsitiktinis radinys). *A. Ruzienės pieš.*

Fig. 27. Paduobė (Šaltaliūnė) barrow cemetery III, barrow 15. Spindle-whorl (stray find).

rusvai pilko smėlio, juodos žemės su degėsiais, smėlio su angliukais sluoksneliais. *Duobė 1* – 4,7x1,6–2,5 m dydžio, ir 0,63 m gylio. *Duobė 2* – 4x2,8 m dydžio, 0,62 m gylio, joje rastas molinis ornamentuotas dvigubo nupjauto kūgio formos verstukas (27 pav.). *Duobė 3* – 6,6x3,2 m dydžio, 0,9 m gylio, viršutinėje jos dalyje surasta pavienių degintų kauliukų. *Duobė 4* – 3,5x1,5 m dydžio, 0,46 m gylio.

Suardytame pilkapio sampile ir jį supusiose duobėse rasta degintų kauliukų, matyt, iš suardytų kapų. Nesuardytų kapų nerasta. Ištyrus degintus kauliukus nustatyta, kad pilkapyje galėjo būti mažiausiai vienas (moters) kapas.

Centrinėje pilkapio dalyje po ariamu sluoksniu išliko labai nedidelis geltonai rusvo, kiek margo iki 8 cm storio smėlio (pilkapio pagrindo?) sluoksnelis. Jame ir aplinkiniame įžemyje, kuris atsidengė iškart po suardytu sampilu, buvo pastebėtos netaisyklingo kontūro tamsios žemės dėmės. Jos išryškėjo tik įžemio fone ir sudarė 2,5–3 m skersmens neištisinį ratą su pavienėmis ryškesnėmis dėmėmis rato kontūro linijoje bei su pavienėmis juodos žemės dėmėmis rato kontūro ribose. Šioje tamsioje žemėje rasta labai nedaug angliukų, tačiau sluoksnio spalvos intensyvumas rodo čia buvus degėsių. Darant dėmių pjūvį nepavyko užfiksuoti bent kiek ryškesnio kontūro, daugumos jų gylis tesiekė 6 cm, o skersmuo 12–30 cm. Galima manyti, kad prieš pilant pilkapį centrinėje jo dalyje buvo atliekamas apeiginis ugnies deginimas ratu.

Pilkapis būdingas Rytų Lietuvos pilkapių kultūrai, pagal išlikusią pilkapio struktūrą jis datuotinas viduriniojo geležies amžiaus antrąja puse.

Į P nuo pilkapio 14 matėsi nedidelis paaukštėjimas, kiek panašus į nuskleistą pilkapį. Pilkapyno situaciniame plane šioje vietoje pilkapis nefiksuotas, kaip ir nefiksuotas pilkapis 15. Norint išsiaiškinti, ar nėra pilkapio liekanų, buvo ištirta 5x2 m dydžio perkasa 1. Joje kapų ar pilkapio liekanų nerasta.

PADUOBĖ (ŠALTALIŪNĖ) BARROW CEMETERY III

In 2004 in the Paduobė (Šaltaliūnė) barrow cemetery group III (Švenčionys district) the disturbed barrows No. 14 and 15 and the trench No. 1 were investigated (the total area made 324 m^2). The barrow No. 14 was 0.72 m high and had 8.5–9 m in diameter (14–15 m including pits). The

barrow had no stone circle; it was surrounded by three arch-shape and oval pits. In the barrow there were two cremations, and remains of one more destroyed cremation were found in the periphery. The burial No. 1 contained a spearhead with a scalloped-edged blade, a knife, two buckles, a whetstone and a bronze ring. In the burials No. 2 and 3 no artefacts were found. The barrow No. 15 had 8.1 m in diameter (13 m including pits); the height of the surviving mound was 0.4 m. The barrow had no stone circle; it was surrounded by four pits. No undisturbed burial was found. Investigation of the cremated bones revealed that the barrow must have contained at least one female burial. The barrows are attributable to the East Lithuanian Barrow Culture. The barrow No. 14 dates to the 6th–7th century, whereas the barrow No. 15, according to the remaining structure, can be attributed to the second half of the Middle Iron Age.

JAKŠIŠKIO PILKAPYNAS

Andra STRIMAITIENĖ

2004 m. buvo tęsiami Jakšiškio pilkapyno (Anykščių r.) tyrinėjimai, pradėti 2000 m. (žr. *ATL 2000 metais*, V., 2002, p. 71–75; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 94; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 79–80; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 95–96). 2004 m. tyrinėta 3 sampilų vietose. Nustatyta, jog spėjamu pilkapiu A įvardytas kauburys nėra pilkapis. Taip pat ištirta dar vieno spėjamo pilkapio B vieta tarp 2001 ir 2003 m. tyrinėtų pilkapių 4 ir 7. Paaiškėjo, jog tai taip pat ne pilkapis. Čia aptikti keli radinukai (apyrankė, peilio fragmentas) bus patekę iš kitur ariant kvartalinę liniją. Tik vienas iš 2004 m. tirtųjų sampilų buvęs tikras pilkapis (Nr. 8). Iš viso per 5 tyrinėjimų sezonus žalojamoje kvartalinės dalyje tyrinėta 8 sampilų vietose, iš kurių 2 pasirodė nesantys pilkapiai.

Pilkapis 8 buvo centrinėje pilkapyno grupėje, kalvos V šlaite, 30 m į V nuo 2000 m. ištirto kvartalinės linijos žalojamo pilkapio. Kvartalinė linija V–R kryptimi ėjo per pilkapio 8 centrą. Sampilo viršus nuskleistas, tačiau jo kontūrai gana aiškūs. Pilkapį juosė griovys, kuris sampilo V ir R gale užslinkęs. Išlikęs pilkapio sampilas buvo maždaug 9 m skersmens ir 0,7 m aukščio.

Pilkapio sampilas supiltas iš pilkšvai gelsvo smėlio. Po juo atidengtas 0,1–0,15 m storio margas su smulkiais angliukais pagrindas. Pilkapio sampilą juosė 5 duobės, kurias skyrė 1–1,5 m pločio tarpai. Ilgiausia duobė buvusi 5 m ilgio. Duobės buvusios gana plačios, iki 1,2–1,6 m pločio ir 0,6–0,85 m gylio. Duobių užpildą vidinėje pilkapio pusėje dažniausiai sudarė nuo sampilo nuslinkęs šviesus smėlis, išorinėje – tamsesnio atspalvio žemės. Po pilkapio pagrindu pastebėtos 7 apskritos dėmelės. Tai geltoname įžemyje išryškėjusios pilkšvo atspalvio 0,2–0,5 m skersmens ir 0,1–0,22 cm gylio duobutės smailėjančiu dugnu.

Pilkapio Š dalyje, prie pat vienos iš duobių vidinio lanko, 0,16–0,24 m gylyje aptiktas geležinis botkotis, datuojamas X–XI a. Jokių kitų radinių ar kapų fragmentų nerasta.

JAKŠIŠKIS BARROW CEMETERY

In 2004 excavations of the Jakšiškis barrow cemetery were continued. One burial mound and two suppositional barrows were investigated. No burials were found. Accidental artefacts should be dated to the Late Iron Age.